

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

«12» 12 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРАКТИКУМ
З СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	106 Географія
освітній рівень	магістр
освітня програма	Економічна та соціальна географія
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	11
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі:

КОНОНЕНКО Олена, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

МЕЛЬНИЧУК Анатолій, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

МАТЮНІН Гліб, аспірант кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2025

Розробники:

Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Кононенко Олена Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

«20» 12 2025 року

Завідувач кафедри економічної та соціальної географії

М.Х. професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 10 від 11 грудня 2025 року

Голова науково-методичної комісії Н.К. доцент Наталія КОРОГОДА

«11» 12 2025 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність розв’язувати складні наукові задачі та практичні проблеми суспільної географії, виробити практичні навички щодо відбору даних і вибору методів дослідження сучасних процесів регіонального та міського розвитку із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни. Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Науково-дослідницький практикум з суспільної географії» студенти повинні:

мати базові знання з теорії та методології суспільної географії, просторої організації, методології та організації наукових досліджень, географії ризиків та сталого розвитку, основ регіональної політики, суспільно-географічного прогнозування;

застосовувати на практиці методичні основи сучасних концепцій суспільної географії та регіонального розвитку;

вміти аналізувати суспільно-географічні процеси, виявляти їх особливості, причини та оцінювати наслідки;

володіти сучасними кількісними і якісними методами досліджень, вміти їх застосовувати у науково-дослідницькій діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Науково-дослідницький практикум з суспільної географії» є складовою освітньо-наукової програми «Економічна та соціальна географія» підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» у галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія. Дисципліна «Науково-дослідницький практикум з суспільної географії» є обов’язковою і викладається студентам у 4 семестрі в обсязі 11 кредитів ECTS. Дана навчальна дисципліна присвячена набуттю практичних навичок науково-дослідницької діяльності в галузі суспільної географії в контексті визначення концептуальних підходів і методів дослідження просторових аспектів демографічних, соціальних, економічних, екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості на засадах сталого розвитку.

4. Завдання вивчення дисципліни полягають у вироблені:

- здатності навчатися і оволодівати сучасними знаннями із суспільної географії (ЗК 2), використовувати теорії, концепції і парадигм сучасної суспільної географії для дослідження суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (СК 1);
- здатності застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування (СК 6);
- здатності виявляти, ставити та приймати обґрунтовані рішення для вирішення суспільно-географічні проблеми (ЗК 3, ЗК 4);
- здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 1);
- здатності здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню суспільно-географічну експертизу та моніторинг (СК 5);

- здатності планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців (СК 8);
- здатності працювати в міжнародному контексті в галузі суспільної географії (ЗК 7).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати: об'єктно-предметну сутність суспільної географії, зокрема:			
1.1	сутність сучасних підходів до концептуалізації суспільно-географічних досліджень	Практичні заняття, самостійна робота	Виконання практичних робіт, тематичні контрольні роботи, залік	до 25%
1.2	сфери застосування сучасних кількісних і якісних методів суспільно-географічних досліджень	Практичні заняття, самостійна робота		
2	Вміти: застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема:			
2.1	застосовувати концептуальні підходи суспільної географії для дослідження сучасних процесів регіонального розвитку	Практичні заняття, самостійна робота	Виконання практичних робіт, тематичні контрольні роботи, підготовка та захист постера, залік	до 60%
2.2	аналізувати сучасні процеси регіонального розвитку з використанням сучасних кількісних і якісних методів досліджень	Практичні заняття, самостійна робота		
2.3	здійснювати огляд та реферування літератури за темою наукового дослідження	Практичні заняття, самостійна робота		
2.4	здійснювати інтерпретацію отриманих результатів наукового дослідження	Практичні заняття, самостійна робота		
2.5	візуалізувати результати наукового дослідження	Практичні заняття, самостійна робота		
2.6	презентувати результати наукового дослідження	Практичні заняття, самостійна робота		
2.7	розробляти постер за результатами наукового дослідження	Практичні заняття, самостійна робота		
3.	Комунікація: Здатність застосовувати знання, вміння та навички при			

безпосередній та/або дистанційний взаємодії з іншими людьми, зокрема:				
3.1	вироблення у студентів комунікативних навичок щодо спілкування з фахівцями та експертами з регіонального та міського розвитку, у тому числі в міжнародному контексті, пошуку компромісних рішень	<i>Практичні заняття</i>	<i>Підготовка та захист постера, залік</i>	до 5%
4. Автономія та відповідальність: здатність самостійно виконувати завдання та відповідати за результати своєї діяльності, зокрема:				
4.1	самостійно визначати, формулювати і вирішувати проблеми	<i>Практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виконання практичних робіт, підготовка та захист постера, залік</i>	до 10%
4.2	самостійно планувати та виконувати пошук, систематизацію та опрацювання географічної інформації, необхідної для виконання науково-дослідної роботи	<i>Практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виконання практичних робіт, підготовка та захист постера, залік</i>	
4.3	розуміти особисту відповідальність за професійні рішення у сфері міського та регіонального розвитку; дотримуватися інтелектуальної та академічної доброчесності	<i>Практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виконання практичних робіт, підготовка та захист постера</i>	

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7
Програмні результати навчання									
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (ПР01)	+	+	+	+	+	+	+		
2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах (ПР04)			+	+	+	+	+		
3. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ПР05)			+	+	+	+	+	+	+

Результати навчання дисципліни	3.1	4.1	4.2	4.3
Програмні результати навчання				
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової				

організації (ПР01)				
2. Здійснювати дослідження та/або проводити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах (ПР04)		+	+	+
3. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ПР05)	+			

7. Схема формування оцінки:

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на практичних заняттях, створення захисту постерів, виконання тематичних контрольних робіт та заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – 1.1 – 1.2 (знання) – до 25%;

результати навчання – 2.1-2.7 (вміння) – до 60%;

результати навчання – 3.1 (комунікація) – до 5%;

результати навчання – 4.1-4.3 (автономність та відповідальність) – до 10%.

7.1. Організація оцінювання

Дисципліна складається з двох змістових частин, кожна з яких завершується тематичною контрольною роботою та передбачає підсумковий контроль у формі заліку.

Протягом всього періоду вивчення дисципліни здійснюється поточний контроль виконання студентами завдань практичних робіт та самостійної роботи. *Поточний контроль* з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння знань та підготовленості студента до проведення дослідження, інтерпретації та візуалізації результатів та захисту розробленого постеру. За оцінками поточного контролю та за результатами тематичних контрольних робіт виставляється сума балів за окрему змістову частину.

Умови допуску до заліку: рекомендований мінімум для допуску до заліку – 40 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 40 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до заліку є виконання додаткового самостійного завдання.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі **заліку**. Максимальна кількість балів під час заліку – 20. Підсумкова оцінка з дисципліни формується як сума балів, отриманих за виконання практичних завдань, захист постера, тематичні контрольні роботи (максимум 80 балів) та за відповідь на заліку (максимум 20 балів).

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин	
	практичні заняття	самостійна робота
<i>Тема 1.</i> Концептуалізація об'єкту наукового дослідження.	10	30
<i>Тема 2.</i> Огляд та реферування літератури за темою наукового дослідження.	10	30
<i>Тема 3.</i> Обґрунтування доцільності застосування кількісних та якісних методів суспільно-географічних та урбаністичних досліджень.	10	25
<i>Тема 4.</i> Інтерпретація результатів наукового дослідження.	10	40
<i>Тема 5.</i> Візуалізація результатів наукового дослідження.	15	40
<i>Тема 6.</i> Підготовка та публікація наукових праць за результатами наукового дослідження.	15	
<i>Тема 7.</i> Презентація результатів наукового дослідження.	10	20
<i>Тема 8.</i> Постер за результатами наукового дослідження.	10	20
Всього	90	240

Загальний обсяг – **330 год.**, в тому числі:
 практичні заняття – **90 год.**
 самостійна робота – **240 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: Навчально-методичний посібник. Київ, 2016. 109 с.
2. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева (Провотар) Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. Київ, 2014. 132 с. URL: http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Regional_rozvitok_Ua.pdf
3. Мезенцева (Провотар) Н.І., Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії: Навчально-методичне видання. Київ, 2014. 47 с.
4. Немець К.А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. Харків, 2013. 225 с.
5. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. Одеса, 2005. 650 с.

Додаткова:

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. Ніжин, 2009. 396 с.
2. Гел Я. Міста для людей. Київ, 2018. 280 с.
3. Географічне країнознавство. Підручник. Я.Б. Олійник, Б.П. Яценко, О.О. Любіцева, В.М. Матвієнко та ін. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. 911 с.
4. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. Київ, 2009. 346 с.
5. Дронова О.Л. Геоурбаністика: Навчальний посібник. Київ, 2014. 419 с.
6. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування: Монографія. Київ, 2012. 424 с.
7. Колесников О.В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ, 2011. 144 с.
8. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. Київ, 2007. 224 с.
9. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. Київ, 2005. 253 с.
10. Методологія і методика наукових досліджень із соціально-економічної географії: конспект лекцій / Уклад. Н. І. Коновалова, М. М. Цепенда. Чернівці, 2007. 52 с.
11. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки. Київ, 2011.
12. Основи методології та організації наукових досліджень: Навчальний посібник. / За ред. А.Є. Конверського. Київ, 2010. 352 с.
13. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація: Монографія. Херсон, 2015. 264 с.
14. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. Київ, 2009. 300 с.
15. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія. Львів, 2009. 240 с.
16. Смаль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. Київ, 2011. 370 с.
17. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: Монографія. Київ, 2003. 287 с.
18. Соціальна географія: Підручник. За ред. Л. Немець, К. Мезенцева. Київ, 2019. 304 с.
19. Туристичне країнознавство: Навчальний посібник. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю., Матвієнко В.М. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 808 с.
20. Туристичне країнознавство: навчальний посібник. Т.2 Азія та Океанія. В. Стафійчук, О. Малиновська, В. Матвієнко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 112-147.
21. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. Планування територій: навчальний посібник. Херсон, 2014. 268 с.
22. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.
23. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін. Монографія. За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої (Провотар). Київ, 2017. 438 с.

24. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник. Львів, 2012. 296 с.
25. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. Кам'янець-Подільський, 2013. 384 с.
26. Bathelt H., Li P. Building Better Methods in Economic Geography, *Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie*, 2020, Vol. 64(3), P. 103-108. doi: <https://doi.org/10.1515/zfw-2020-0014>
27. Brett S.A. Methodology and Research Design. 2016. 63 p.
28. Clifford N., Cope M., Gillespie Th., French S. (eds.). Key Methods in Geography, SAGE Publications, 2016.
29. Creswell J.W., Creswell J.D. Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches. SAGE Publications, 2017. 304 p.
30. Flowerdew R., Martin D. (edd.). Methods in Human Geography. London: Routledge, 2005. <https://doi.org/10.4324/9781315837277>
31. Gorard S. Research Design: Creating Robust Approaches for the Social Sciences. SAGE Publications, 2013. 232 p.
32. Maggetti M., Radaelli C., Gilardi F. Designing Research in the Social Sciences. SAGE Publications, 2012. 200 p.
33. Marczyk G., DeMatteo D., Festinger D. Essentials of research design and methodology. John Wiley & Sons, 2005. 290 p.
34. Maxwell J.A. Qualitative Research Design. An Interactive Approach. SAGE Publications, 2012. 232 p.
35. Mei-Po K., Schwanen T. Quantitative Revolution 2: Critical (Re)Turn. *The Professional Geographer*, 2009. Vol. 61(3). P. 283–91.
36. Rogerson P.A. Statistical Methods for Geography: A Student's Guide. SAGE Publications, 2015. 424 p.
37. Tobi H., Kampen J.K. Research design: the methodology for interdisciplinary research framework. *Qual Quant*, 2018. Vol.52(3). P.1209-1225.